

و شهرها و حرایر و غیره را محاطه شاگرد سپارند و در این راه نقدی
 مبالغه میکند که حقیقه شاگرد از جغرافیا بیار میشود این اقدام
 ناشایس بودن آنها را ناصول تربیت میرساند منحصر کردن جغرافیا
 تعلیم اسماء اعلام و یا تعلیم آنها را جزء اعظم درس قرار دادن علاوه بر
 آنکه تولید صفت و ارجار میکنند دارای هیچ فایده‌ای بیرون نیست و شاگرد
 آبروری که از قید مدرسه آراد شود از فراموش کردن آنها لذت میبرد
 و در زندگی هیچوقت ندرش میخورد از طرف دیگر ممکن هم نیست
 بکلی اسماء اعلام را از درس جغرافیا خارج کرد زیرا که موجب فهمیدن
 درس و روشن شدن جغرافیا نمیشد در جغرافیا از اوصاف سطح زمین
 بحث میشود هر يك از نقاط این سطح وصی مخصوص و اسمی خاص
 دارد که میشود از یاد دادن آن قطع نظر کرد و الا درس مهم و تاریک
 و مشکوک فیه میشود

بعقیده ما باید در مدرسه ابتدائی اکتفا کرد باسانی مهم یعنی آنها
 که معروف محلّهای مهم و آثار مهم باشد در دوره اول متوسطه تا آن
 اسمی باید اسمی دیگری افزود که محلّ احتیاج است ولی نکته ای که
 باید در نظر داشت اینست که معلم باید هر اسم علمی تصوّر حاصی متصل
 کند و شرح مختصری صمیمه کند تا آن اسم دارای مفهوم کاملی نشود و
 کلمه راننداری باشد نکته دیگری که باید همواره از نظر دور نبرد اینست
 که اسماء اعلام را باید صححا تلفظ کرد و بطور صحیح آموخت ولی از
 آنجا که در خطّ ما اعراب دقیق وجود ندارد و اغلب معلمین کلاسهای
 ابتدائی هم زبان خارجی نمیدانند و کتب جغرافیائی بدیده اند اسماء

در سال پنجم و ششم پروگرام سال سوم و چهارم مفصلتر باید تدریس شود مطالبی که در دوره متوسطه مدارس ابتدائی تدریس میشود در دوره عالی آن باید مجدداً مابشرح و بسط زیادتر تکمیل گردد

در دوره اول متوسطه یکدوره کلیات جغرافیا و جغرافیای ایران و جغرافیای پنج قطعه عالم باید تدریس شود درین دوره و در دو سال آخر مدارس ابتدائی دیگر تشدّد بخصوصات و مشاهده آثار طبیعت برای تدریس کافی نیست و اساس تعلیم باید بر روی شرح و بسط و استدلال و اقامه برهان باشد و سائیلی که برای این تعلیم باید بکار برد عبارت خواهد بود از کتاب درس نقشه و کتاب قراءت جغرافیا در سال پنجم و ششم باید از گفتن تفصیل زیاد و اسماء اعلام متعدّد احتراز جست زیرا که اولاً وقت کافی برای این کار موجود نیست ثانیاً حافظه شاگرد را شاید زیادیر و حسته کرد و الاّ از فرا گرفتن درس عاجز خواهد ماند

در دوره اول متوسطه علاوه بر پرورش قوه استدلال باید متوجه بک نکته مهمّ بود و پیوسته آنرا در تدریس رعایت کرد و آن آنکه اساس باید از زمین متمتع شود و از راه سعی و عمل کره ارض را وسیله سعادت مادی خود قرار دهد و زمین برای اینست که اساس را معاش دهد و منابع ثروتش و سائیل رفاه و آسایش او باشد

یکی از اشکالات تعلیم جغرافیا یاد دادن اسماء اعلام
 است اعلی از معلمین ما تصوّر نمکند و طبعه عمده
 آنها اینست که هر قدر میتواند اسمی حاصل و رودها

دوم وسیلهٔ تعلیم جغرافیا تصاویر است. اولاً تصاویر کتاب دبستانی را باید واداشت شاگرد بدقت نگاه کند و حرکات آنرا باید برایش شرح داد. ثانیاً هر مدرسه باید مجموعه ای از ورقه های پستی و عکس و کتاب تصاویر جغرافیائی داشته باشد. از این کتب تصاویر در اروپا تهیه کرده اند که کلیهٔ اوضاع زندگی و طرز معیشت و وسایل نقلیه و منابع ثروت ملل را نمایش میدهد. باید هر قیمت هست از این کتابها انتیاع کرد و در کتابخانهٔ هر مدرسه قرار داد و در موقع تدریس نکلاس برد و نشان کرد.

ارائه داد

سوم وسیله نقشه است. از سال دوم که تدریس جغرافیا شروع می شود باید بکمک نقشه باشد. در حقیقت نمیتوان تصور کرد که تعلیم جغرافیا بدون نقشه اصلاً ممکن الحصول باشد. باید همواره نقشه هائی نگار برد که وضع ممالک مختلف را مشخص کند و موقع آنها را در کره نشان دهد و در داخلهٔ هر يك از آنها عوارض و آثار طبیعی و نباتات انسان را ارائه کند.

در مدارس ابتدائی و دورهٔ اول متوسطه دو نوع نقشه باید نگار برد.

نقشهٔ دیواری و اطلس

نقشهٔ دیواری باید صحیح و ساده و واضح باشد و رنگهای آن قشنگ و مطبوع، اسامی زیاد روی آن نباید جابجایی شده باشد و الاً تمام نقشه را پر و ساه میکند. تنها اسامی مهم باید ثبت گردد. آنچه با حروف درشت نمیتوان نوشتن را آخر کلاس و از دور آنها را خواند. برای گرفتن درس ممکن است نقشهٔ مسطح که در آن بجای اسماء اعلام رقم نوشته شده است نگار برد.

اعلام را علط تعلیم میکنند چنانکه اغلب شاهت با اصل اسم ندارد برای رفع این نقص اگر امکان یدیر باشد باید در کتب جغرافیا اسماء اعلام را با حروف لاتین هم طبع کرد و معلمین ابتدائی را بمرم نمود الصای لاتین را ولو برای خواندن اسماء امکانه هم باشد یاد بگیرند

وسایل و اسباب تدریس جغرافیا بدون وسایل و اسباب غیر ممکن است اول وسیلهٔ تعلیم شرح و سطرهایی است که معلم باید بنهد و شاگرد باید در کتاب مخصوصی

مخواد وقتی از جغرافیای محلی گفتگو میشود معلم باید چیزهایی که در سرهای خود دیده نگوندد در ضمن ارشاد گردان سؤال کند کدام یک سر کرده اند و از آنها بخواهد هر چه دیده اند شرح دهند در کلاس سجم و ششم کتاب جغرافیا باید دارای قسمتهای مخصوصی باشد که بطور مطبوع و موبحی نوشته شده باشد و شاگرد باید آنها را در خانه بخواند در دورهٔ اول متوسطه معلم باید کتابهای مخصوصی راجع بساختها و اکتشافات و عبره برای شاگردان معتم کند که در منزل بخوانند در اروپا از این قبیل کتاب هر از آن قسم نطبع رسیده که نسمار دانسین و حادث است ولی مملکت ما از این جنبه هم حیل فقیر است سفرنامه هائی که فارسی نوشته شده و یا آریان خارجه ترجمه شده است نسمار محدود میباشد سفرنامهٔ حکیم ناصر حسرو در قدیم و سفرنامهٔ فرهاد میرزا بنگه و سفرنامههای ناصر الدین شاه و سفرنامهٔ ارطهران بندوبک میرزا عبدالله خان هرامی و ترجمهٔ سفر هشتم در دورهٔ دور دستاؤلف زول ورن و ترجمهٔ سفرنامهٔ استانبلی در داخلهٔ قطعهٔ آفریقا برای این منظور بهرین کتبی است که ما توان اسم برد

در متخیله اش روشن و محتم میشود
نقشه را چگونه باید رسم کرد؟

الته باید بوسایل مصنوعی نقش کشی حسرت ربرا که هر چند وسایل
مصنوعی نکشیدن نقشه کمک میکند و شاید نقشه بالنسه صحیحی هم بدست
میآید ولی هیچ اثری در حافظه شاگرد نمیکند و وقتی آن وسایل را از میان
رودند شاگرد از ترسیم نقشه عاجز میماند. بنا بر این باید اجازه داد شاگرد
با کاعد کبیه یا کاعد نارك نقشه را نقل کند و با وسیله تریب نقشه چاپی را
کوچک و بزرگ کند بلکه باید او را هدایت کرد که از روی نقشه دیواری یا
نقشه ای که معلم در روی تخته سبزه رای درس دادن کشیده یا از روی اطلس
حمر افیائی نادرست و مداد بعضی از خطوط جغرافیائی ارقیلید صفت النهار
و مدار را نشان کرده نقشه را رسم کند. بعد ممکن است بوسیله مداد رنگی
سرخها و ورود خانه ها و دریاها را از سایر خطوط جدا و مشخص کند.
الته این ترسیمات باید ریاضی کوچک باشد و الا واضح خواهد بود و نقاط
مختلفه درست عایان نخواهد شد. اگر ترتیبی که گفته شد نقشه ایران و
قطعات همه عالم در مدارس ابتدائی مکرر کشیده شود در حافظه شاگردان
همیشه باقی خواهد ماند و آنوقت چشم بسته میتواند آنها را نکشد.

رای تکمیل معلومات جغرافیائی شاگردان و
تکلیف کتبی و داشتن آنها بمطالعه و دقت در درس جغرافیا
باید تکلیف کتبی داد ولی قبل از کلاس منجم
تکلیف کتبی ضرورت ندارد در کلاس منجم و ششم تکلیف کتبی باید یک

ولی این امر ابجاری نیست. یکنوع نقشه‌ای که در اروپا و آمریکا متداولست و در ایران شیوع پیدا نکرده نقشه‌های برجسته است که متناسب ارتفاع کوهها و عمق دریاها پست و بلندیهای زمین را در روی سطح افقی یا در روی کره یا مواد مختلف از قبیل گچ و سنگ نمایش میدهد این قبیل نقشه‌ها برای فهمیدن وضع کلی سطح زمین مفید است و در صورت امکان هر مدرسه باید یکی از آنها داشته باشد کره جغرافیائی بر رای اراءه وضع خشکها و دریاها و متناسب قطعات عالم و ملاحظه کوهستانهای مهم و حرکات بحری لازم است و درموره هر مدرسه باید لا اقل یکی دو تا فراهم گردد

از کلاس پنجم مثلاً باید هر شاگردی دارای یک جلد اطلس معی مجموعه‌ای از نقشه‌های ممالک مختلف عالم، ادکراسامی شهرها و کوهها و رودها باشد در مدرسه ابتدائی اطلس باید مختصر باشد و قسمت مربوط با ایران بالنسبه مفصل، ولی در دوره اول متوسطه قطعات عالم بجز باید بالنسبه با تفصیل رسم شده باشد. همانقدر که نقشه دیواری و کره رای تدریس در کلاس و فهمیدن درس ضروری است اطلس بجز رای مطالعه شخصی شاگرد و یاد گرفتن درس واجب است

یکی از تمریناتی که باید با درس جغرافیا توأم باشد رسم نقشه رسم نقشه است شاگرد را از همان سال دوم باید یاد داد قسمتی را که در کلاس دیده روی کاغذ رسم کند فایده عمده نقشه کشی آنست که شکل هر قطعه رای شاگرد واضح میشود و در حافظه او منقش میگردد و محل شهرها و وضع کوهها و رودها

برای فهم شاگردان و جلب توجه آنها به مراتب جامع است. در حین تدریس معلم باید تصاویری که تهیه و تدارک دیده است دست بردار نکند که همه شاگردان ببینند و در ضمن تفصیل آنها را بیان کند و وقتی که درسش پایان رسید و دارد شاگردان کتاب جغرافیا را باز کنند و یکی از آنها بخواند و چنانچه لغات و اصطلاحات مشکلی باشد برای آنها بطور اختصار بیان کند.

در وقتی که معلم مشغول تدریس جغرافیای ایران است شاگردان باید حتی الامکان با مداد در دفتر روزانه نقشه ای که روی تخته سیاه کشیده است رسم کنند و چنانچه در موقع درس ممکن نشود نقشه را باید در خانه از روی اطلس جغرافیا بکشند.

در دفعه بعد معلم باید مطمئن شود درس روز قبل را فرا گرفته اند، اگر موضوع درس جغرافیای ایران بود شاگردان کلاس پنجم و ششم و بالاتر باید نقشه قسمتی را که میخواهند بیس بدهند روی تخته سیاه بکشند و موضع شهرها و عوارض طبیعی را در حین بیان نشان دهند و اگر موضوع جغرافیای قطعات عالم است در پای نقشه دیواری بروند و در ضمن پس دادن درس و جواب دادن سوالات معلم با چوب محفل عوارض جغرافیایی را ارائه دهند.

بوع سوالی باشد از درس بطوری که فکر زیاد و مشقت بسیار لازم نداشته باشد در دوره اول متوسطه نباید لااقل ماهی یک مرتبه موضوعی شاگردان داد که در خانه پرورش دهند. موضوعاتی که داده میشود باید در عین اینکه مربوط به درس است شاگرد را محسوس بتفکر و استدلال کند. مقایسه اوضاع اقتصادی ایران با هر یک از ممالک محاورش، ذکر دلایل حاصلخیز بودن و آبادی شمال و مغرب ایران شرح سواحل ایران در بحر حرر و حلیج فارس و بیان علل ترقی بوشهر و اربلی، منبع ثروت خورستان و طریقه استعاده از آن و غیر ذلك همه از موضوعاتی است که میتوان در دوره اول متوسطه داد. در این تکالیف باید فقط اکتفا نشود بذكر مطالبی که معلم گفته بلکه باید از کتب قرائت جغرافیا که سابقاً اشاره شد مطالب اخذ شود و منضمً بتدقیقات و مقایسات شخصی متعلم گردد.

درس جغرافیا چگونه باید داده شود؟ همانطور که

درس جغرافیا گفتیم معلم باید بااستعداد نقشه تدریس کند. راجع

مقطعات عالم ممکن است در کلاس اکتفا کرد بنقشه

های دیواری ولی برای تدریس جغرافیای ایران چون نقشه دیواری ناحیه

وسیمی را محل نمایش میدهد معلم باید نقشه قسمتی را که موضوع درس

است در روی تخته سیاه در حضور شاگردان نکشد و در صورتی که اطمینان

بمهارت خود نداشته باشد قبل از ورود شاگردان بکلاس در موقع تنفس

آنها با مراجعه بنقشه کتاب درس یا نقشه دیواری ترسیم نماید. مع ذلك

ترسیم نقشه در حضور شاگردان و تکمیل آن بتدریج که درس گفته میشود

مکتب‌دار بطور کلی خواندن و نوشتن فارسی و سیاق را می‌آموزاند اگر کسی داوطلب معلومات بیشتری برای پسر خود بود پس از اتمام دوره مکتب که سه چهار سال طول میکشید او را مدارس قدیمه میگذاشت

مدارس قدیمه عبارتست از مدارس علوم دینی که اهل حجر و مردمان بیک نفس تأسیس نموده و اغلب برای نگاهداری آنها و برای تأدیة کمک خرج بطلاب موقوفاتی بمر معین کرده اند مؤسسه این نوع مدارس بموجب وقفنامه هائی که نوشته اند عموماً ترتیب تحصیل و مسکن طلاب و مصرف وجوه وقف را برای پرداخت حقوق مدرّسین معقول و منقول و نگاهداری اسه و اعطای خرج تحصیل و عهده معین کرده اند علوم که در این مدارس تدریس میشد (و هنوز هم در عقدهای آنها میشود) عبارت بود از زبان عربی، صرف و نحو عربی، ادبیات عربی، فقه، منطق، اصول، ریاضیات، احادیث و احبار، تفسیر، کلیّه این رشته‌ها زبان عربی و از روی کتبی که زبان عربی تدوین شده است تدریس میشد.

اصهان و مشهد مراکز عمده این نوع مدارس در ایران بود اشخاصی که اکتفا به تحصیل در مدارس اصفهان میکردند معنات میرفتند و در مدارس نجف و کربلا نزد اساتده درجه ارشد معلومات خود را تکمیل می نمودند انتشار تعلیم عمومی و بسط مدارس جدیده فقط از زمان مشروطیت است، همی که در نتیجه انقلاب ۱۳۲۴ دوره استناد از میان رفت و قانون اساسی و آزادی مردم داده شد بدشقدمان معارف از هر سو تأسیس مدارس جدید پرداختند دولت هم دو قانون برای معارف از تصویب

باب سوم در تشکیلات معارف

فصل اول

کلیات

تأسیس مدارس جدیدہ لسٹک مدارس اروپا بدست مرحوم میرزا تقی خان امیر کبیر شروع شد این مرد بروگ مدرسہ دارالفنون را در ۱۲۶۷ هجری قمری مطابق با ۱۲۲۸ هجری شمسی در طهران در پا کرد و معلمین مدارسی که در زمان سلطنت مظفرالدین شاه دائر گشت و مؤلفین کتب جدید اغلب ارثاگردان دارالفنون مذکور بودند مسلحین مسیحی و مخصوصاً آمریکائیا بعد از تأسیس مدرسہ دارالفنون در طهران و ولایات مدارسی افتتاح نمودند که فعلاً اغلب آنها موجود است در دورہ مظفری چند مدرسہ ارقبیل ، رشده ، علمیه ، افتتاحیه ، سادات ، ادب ، شرف مظفری ، تربیت ، کائنه و غیره در مرکز تأسیس شد ولی وقتی انقلاب ۱۳۲۴ هجری قمری بمیان آمد و حکومت استبدادی سپری شد رویهمرفته ده مدرسہ ایرانی بطور جدید وجود نداشت

قبل از تأسیس مدارس جدیدہ اطفال اعیانہ و بزرگان در منزل متوسط معلم سرخانه تربیت میشدند مردمان طبقات متوسط که احتیاج نسوا در احسن میکردند فرزندان خود را مکتبخانه ها میبردند محل این مکتبخانه ها عموماً در بازارها و سرگذرها و تکایا و مساجد بود

ایالات و ولایات ایران مطابق قانون بودجه ۱۳۰۷ از لحاظ معارف به ۸ حوزه مرزگ (عیر از مرکز) تقسیم شده و هر يك از آن حوزه ها توسط يكمفر که بر رئیس معارف موسوم است و عموماً از مرکز روانه میگردد اداره میشود. حوزه های معارفی مذکور تفرار دیل است.

آذربایجان، عرب، خورستان، فارس و سادر، کرمان و بلوچستان، خراسان و سیستان، شمال، اصفهان و یرد

وطایف هر يك از ادارات را قانون اداری وزارت معارف معین کرده و تکرار آن در اسحا را ید است. مع ذلك بی مورد نیست خاطر نشان شود که تهته و تدارك معلم و پیشمهاد عزل و نصب آنها بمقام وزارت ار و طایف اداره تعلیمات عمومی است. رؤسای معارف ایالات و ولایات نمایندة وزارت معارف هستند و در حوزه خود نیست ناموز معارفی همان و طایف رئیس اداره تعلیمات عمومی و اداره معارف را عهده دار میناشند.

يكی از تشكیلات مهم مرکزی وزارت معارف شورای

شورای عالی

عالی معارف است که در قانون اداری معارف در

معارف

ماده دهم پیشینی شده و ماده مذکور در نتیجه وضع

قانون جدید شورای عالی معارف در ۲۰ حوت ۱۳۰۰ منسوخ شده است.

شورای عالی معارف تشکیل میشود از ده نر عصور رسمی که از طرف

وزیر معارف ارس اشخاص موصوفه دیل انتخاب و بموجب فرمان همایونی

در ای چهار سال منصوب میشوند. يكمفر از مختهدین جامع الشرايط، يكمفر

از رؤسای مدارس عالیه، يكمفر از معلمین درجه اول مدارس عالیه، يكمفر

مجلس دوم گذراند ولی اقدام مهمی جز تأسیس چند باب مدرسه در مرکز و شهرهای درجه اول و ارسال عده ای محصل بخارجه نمود در ۱۲۹۷ هجری شمسی اقدامات بزرگ از طرف دولت شروع گردید.

در صدر کلیه مدارس و تشکیلات معارفی وزارت معارف است وزارت اوقاف و صنایع مستظرفه نیز صمیمه وزارت معارف میباشد و سایر این وزیر معارف وزیر اوقاف و صنایع مستظرفه هم هست تشکیلات وزارت معارف بموجب قانونی است که در ۱۱ سله ۱۲۸۹ مطابق ۲۸ شعبان ۱۳۲۸ تصویب رسیده و ما در ضمن ملحقات این کتاب عیناً چاپ کرده ایم وزارت معارف دارای يك مدير كل است که سمت معاونت سیاسی وزیر را بر دارد ادارات وزارت معارف عبارتست از کابینه، اداره تعلیمات عمومی، اداره معارف، اداره اوقاف، اداره تحقیقات، دائرة نفیث، دائرة محاسبات (۱) علاوه شورای عالی معارف دارای دارالانشاء دائمی است که آتیه حره تشکیلات وزارت معارف میباشد اداره تعلیمات عمومی بدو دائرة تعلیمات ابتدائی و دائرة تعلیمات متوسطه تقسیم و اداره معارف بدائرة تعلیمات عالی و دائرة انطباعات (که محری قانون مطبوعات است) و مستظرفات و عتقات تقسیم شده ولی کار تعلیمات عالی را رئیس اداره معارف انجام میدهد اضافه بر ادارات مذکور که در قانون قید شده دائرة پرستل و صیقل بر تأسیس گشته و دارالترجمه ای وجود دارد که صمیمه دارالانشاء شورای عالی معارف است

(۱) ملرومات ادارات و مدارس حره محاسبات است

علاوه بر قوانینی که سابقاً ذکر شد يك قانون مهم
 اقسام مدارس دیگر نیز موجود است موسوم بقانون اساسی معارف
 که در ۹ عفر ۱۲۹۰ مطابق دهم دی القمده ۱۳۲۹
 هجری قمری وضع شده بموجب ماده هشتم این قانون مدارس بر دو قسم
 است رسمی و غیر رسمی رسمی آنست که از طرف دولت تأسیس شده و
 مخارج آنرا دولت میدهد و اعضاء آنرا دولت نیز تعیین میکند این نوع
 مدارس را عرفاً دولتی میگویند مدارس غیر رسمی مدارس است که نامی
 مخصوص دارد انعم آراییکه نامی بکسر باشد یا یک عده و ایرانی باشد یا از جمعه
 خارج سما بر این مدارس غیر رسمی نیز بچند قسم تقسیم میشود اگر
 مؤسس و نگه دارنده آن بکسر از افراد ملت باشد آنرا ملی گویند این
 قبیل مدارس عموماً از شهریه شاگردان مدرسه و اعانه ای که از دولت
 میگردد اداره میشود قسم دوم مدارس است که بکسر شخصاً تأسیس کرده
 وعهده دار مخارج آنست و مهمن جهت آنها را مدارس شخصی گویند مانند
 مدرسه مرحوم منتظم الدوله سردار فیروز کوهی در طهران جناب مرحوم
 حاج شیخ هادی یا مدرسه شوکتیه در تبریز و مدرسه اعظمیه در شاهرود
 وسیعیه در ملاز و غیره بنفیده ما مدارس را بر که موسوم شده است
 مدارس ملی باید مدارس شخصی خواند زیرا که این دو قسم مدرسه را
 اشخاص تأسیس کرده اند و نگه داری مسما مید

قسم سوم مدارس است که ملل غیر مسلم (ملل متبوعه) یعنی زردشتیان
 و آرامیه و کلمنسان و کلدانسان در ایران دارند این مدارس را عموماً از شهریه

از رؤسای مدارس متوسطه، یکمتر از معلمان درجه اول مدارس متوسطه،
پنج هزار دانشمندان مملکت

وزیر معارف رئیس رسمی شوری و مدیر کل وزارت معارف بد
بالطبع عضو شوری است (۱)

بعد از انقضای دو سال از دوره اول نصف اعضاء محکم قرعه خارج
و بجای آنها یا همان اعضاء یا اعضاء جدید انتخاب میشوند و از آن پس
بجای هر نصف از اعضاء که مدت چهار سال عضویت آنها تمام شده جدیداً
انتخاب بعمل خواهد آمد ترتیب کار شورای عالی معارف را نظامنامه
مخصوص مصوب هشت و در ۲۲ عقرب ۱۳۰۱ معین کرده که مصیبه
قانون شورای مذکور در قسمت الحاقیه این کتاب نطبع رسیده است

وظایف شورای عالی معارف بسیار سنگین است در اینجا فقط
قسمتی که مربوط معلم است و در آن رأی شوری حتمی الاجراء میباشد
تذکار میدهم و برای ما بقی ممکن است معنی قانون مراجعه کرد قسمت
مذکور قرار ذیل است تهیه و اصلاح دستورات رسمی کلیه تحصیلات
علمی و فنی مدارس مذکور و انبات و نظامنامه های مدارس، تهیه دستور
تحصیلات مدارس معلمان و معلمات و نظامنامه های راجع بآنها، تصدیق
صلاحیت معلمان و معلمات و تهیه نظامنامه مخصوص برای ترفیع و ترقول
رتبه یا عزل آنها و رسیدگی بشکایات رؤساء و ناظمین و معلمان مدارس
تولتی در حدود وظایف اداری آنها

(۱) علاوه بر اعضاء رسمی شورای عالی معارف میتواند تا ده هزار عضو افتخاری داشته
باشد ولی اعضاء افتخاری تنها حق شرکت در مذاکرات را ندارند

عدده مدارس ملل متبوعه ۲۵ باب

و اتساع خارجه ۴۵ *

عدده شاگردان دکور پنج قسم مدرسه فوق ۶۵،۹۹۱
 عدده شاگردان انات پنج قسم مدرسه فوق ۲۰،۶۶۹
 جمعاً ۸۶،۶۶۰

عدده مدارس قدیمه ۲۲۹ باب

عدده طلاب مدارس قدیمه ۲،۹۲۸ نفر

عدده مکاتب ایران (۱) ۲،۴۰۲ باب

عدده شاگردان دکور و انات مکاتب ۴۵،۹۹۸ (ار این عدده فقط

۵،۶۲۷ نفر دخترند)

مجموع محصلین و محصلات ایران یکصد و سی و هفت هزار و ششصد و

شش (۱۳۷،۶۰۶) نفر

در احصائیه فوق کلاسه های اکابر و محصلین آنها منظور شده و در اقسام

مدارس میر از کلاسه های اکابر که فعلاً در پایتخت و شهرهای مهم وجود

دارد و عدده ای از آنها از طرف دولت تأسیس گشته ذکر شده است (۲)

(۱) عدده مکاتب بطر بقدان و سائل تغیش و احصاء کاملاً درست است و عدده

مذکور جلی کمتر از میران حقیقی میباشد و بطور قطع میتوان گفت که عدده مکاتب ایران از

پنجاه هزار باب متجاوز است و بیش از یکصد هزار نفر شاگرد در آنها مشغول تحصیل هستند.

عدده شاگردان مکاتب که در دفتر کل احصائیه و وزارت معارف در مرداد ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴

ثبت شده و در سالنامه وزارت ۱۳۰۴ بطبع رسیده ترتیب قرار دین است ۲۰۰۱۸

شاگرد - ۲۲۰۹۲۴ شاگرد - ۲۸۰۹۴۹ شاگرد ارایش فوق العاده این ارقام بطر

ما را تأیید میکند و البته همیشه وسایل تهیه احصائیه و بطارت بر مکاتب میسر شد

عدده صحیح بدست خواهد آمد

(۲) از محل صندیم مالیات ارضی از اوّل آذرماه ۱۳۰۶ شروع تأسیس

اطفال و موقوفات مخصوصه بنامها اداره میکنند بعضی از آنها بپیر اردولت اعانه میگیرند قسم چهارم مدارس است که اتباع خارجه مدنی قبل از مشروطیت شروع تاسیس کرده اند. اتباع مذکور عموماً از طرف هیئت های مذهبی تکلیف خود را انجام میدهند. هیئتهای مذهبی آمریکا و انگلیس رای اینکه منافعشان بهم ر خورد نکنند نایکدیگر قرار گذاشته اند که آن دسته فقط در شمال و این هیئت فقط در جنوب مدرسه داشته باشند کاتولیکها و لاراریست ها و شرکت آلیانس فراسه و آلیانس می اسرائیل در نقاط مختلفه مدرسه دارند و بعد از ای از آنها نیز از طرف وزارت معارف اعانه داده میشود دولت شوروی روسیه بپیر درامکنه ای نه از اتباع او مسکن دارند مدرسه تاسیس کرده است.

اگر ر چهار قسم مذکور مکتبهاها و مدارس قدیمه را بر اضافه کنید می بیند که مدارس غیر رسمی شش قسم تقسیم شده است. ملی، شخصی، مدارس ملل متنوعه، مدارس اتباع خارجه، مکاتب، مدارس قدیمه.

مطابق احصائیه ای که از طرف وزارت معارف تهیه شده در آخر مرداد ۱۳۰۵ عدده مدارس مذکوره و محصلین و شاگردان آنها در تمام ایران بقرار ذیل است.

عدده مدارس دولتی	۳۲۷	ت
» » ملی	۲۴۷	»
» » شخصی	۱۱۲	»

است آری قرار است

در چند، رشت، سندر پهلوی (ارلی)، اورمیه، کرمانشاهان،
سندر باصری، نوشهر، کرمان، شیراز، همدان، ساری، استرآباد، یرد،
عراق، زنجان، ملایر، کردستان

تخصیلات عالییه را در طهران میشود کرد مدارس عالییه طهران
فعالاً عبارتست از مدرسه طب، مدرسه حقوق و سیاسی، قسمت عالی
دارالمعلمین مرکزی، مدرسه مهندسی و بموجب ماده ۲۱ قانون اساسی
معارف در موقع مقتضی بر میتوان در مراکز ایالات و ولایات عمده
مدارس عالییه دایر کرد

مدارس فنی از قبیل دارالمعلمین، دارالمعلمیات، مدرسه صنعتی دولتی
(که دارای شعبه آهنگری و ذباجی و دواساری و مهندسی ماشین است)،
مدرسه نجاران، مدرسه فلاحت (۱)، مدرسه موسیقی، مدارس نظام (۲)
و غیره بر حسب پروگرام آنها و تشجیص شورای عالی معارف جزء یکی
از درجات مذکوره فوق منظور میشود

(۱ و ۲) مدرسه فلاحت عملاً، موافقت وزارت معارف در تحت اداره
وزارت فواید عامه است و مدارس نظام در تحت اداره وزارت جنگ میباشد ولی
بموجب اصل نودهم متمم قانون اساسی مملکتی کفیه مدارس باید در تحت نظارت
وزارت معارف قرار گیرد اصل ۱۹ - تأسیس مدارس بخارج دولتی و ملی و
تحصیل احقاری باید مطابق قانون وزارت علوم و معارف مقرر شود و تمام مدارس
و مکاتب باید در تحت ریاست عالی و سرانجام وزارت علوم و معارف باشد

مدارس دولتی و ملی و شخصی بلااستثناء یا متعلق بدختران است یا پسران و شوق ثالث بنامد ولی مدارس ملل متنوعه و اتماع خارجه و مکاتب دهها ممکن است مختلط بپر باشد و پسر و دختر نایکدیگر درس بخوانند. بموجب امر و وزارت معارف مدارس مختلط ملل متنوعه و اتماع خارجه احضاره ندارند دختر مسلمان پذیرند اما بر این فقط دختران رردشتی و مسیحی و کلمبی میتوانند بمدارس مختلط مذکور بروند

ار حث درجات تعلیم مدارس سه درجه قسمت
درجات تعلیم میشود ابتدائی و متوسطه و عالی ماده ۱۵ قانون
اساسی معارف ابن امر را محرر کرده است

ماده ۱۵ - - مدارس و مکاتب بر چهار نوع است

۱ - مکاتب ابتدائی دهکده

۲ - مکاتب ابتدائی فدی

۳ - مدارس متوسطه

۴ - - مدارس عالی

تخصیلات ابتدائی در دهکدهها و شهرها نایکدیگر ار حث پروگرام و مدت تحصیل متفاوت است و همین جهت در قانون علی حده ذکر شده
تخصیلات متوسطه در مدارس متوسطه میشود شهرهای مهم ایران دارای مدارس متوسطه است ولی هنوز عر از طهران و تبریز و اصفهان و مشهد دوره هیچیک از مدارس متوسطه شهرها کامل نیست شهرهایی که مدارس متوسطه عر کامل دارد یعنی دارای یک تا چند کلاس متوسطه
مدارس یک کلاسه در دیها شده و ۱۸۶ باب مدرسه دائر شده است علاوه ار محل مذکور ۹ باب دارالمعلمین و ۵ باب دارالمعلمات ابتدائی بر بامس گشته است

نشده است در مدارس عالیہ نیز همین ملاحظه تا کمون حقّ تعلیم دریافت نگردیده است ولی بموجب نظامنامه جدید شهریه‌ارایی پس از مدارس متوسطه و عالیّه فقط عدّه معدودی از پرداخت شهریه معاف هستند علاوه بر آن ای از شاگردان مدارس متوسطه و عالیّه که ساعی در تحصیل باشند و بی چیری مانع تعقیب تحصیلات آنها باشد مطابق نظامنامه خاصه از طرف وزارت معارف کمک خرج داده میشود. عدّه دیگری سر برای تکمیل تحصیلات در اروپا خرج تحصیل اعطا میشود (۱)

بر طبق ماده ۱۹ قانون اساسی معارف که در هردیه و در هر مرحله از قصات مدرسه ابتدائی تا معکده دایر میشود و بموجب ماده ۲۳ که مخرج مکاتب معکده سر در عهده دولت و بموجب قانون مالکین معکده و امالی دریافت خواهد شد در موقع وضع قانون مالکین املاک ایرانی و دوائی مصوّب ۲۰ دی ۱۳۰۶ کمیسیون شورای ملی تصریح ای ماده اول قانون مذکور اضافه کرد که عسما در اسباب نقل میشود علاوه بر مائتات موجود در فوق صحتی هم از عایدات کل برای معارف مأخوذ و عایدات هر سببی صرف معارف همان ده خواهد شد. تصریح مذکور باعث ناشی از ایجاد کمیسیون شد که در تاریخ ۱۴ اردیبهشت ۱۳۰۶ از تصویب مجلس تصدیق و در (۱) بموجب قانون ارسال مجتبی از و بنا مصوّب اول خرداد ۱۳۰۷ مقرر شده است که از هندالیه هر ساله ایقلا یکمید بهر شاگرد خرج دولت از صرف و در دست معارف ری تحصیل در شعب محله عسما و صون در راه روانه شود و برای سه ایون یکمید هر از تومان اعصار داده شده است و از سه دوم سال نشو (که محضتین مرسته سال ایون باز میگردد) بصنعت هر سال صد هزار و صون برای اعصار امروند میشود و از این سه هر سال شصت هزار تومان خرج محضتین ایرانی در فرنگستان میشود و صون دویون معکور در صون ملحقات این کتاب طبع رسیده است

تعلیمات مجّای و غیر مجّای

بموجب ماده سوم قانون اساسی معارف تعلیمات
ابتدائی برای عموم ایرانیان اجباری است. اجرای
این ماده بر طبق حسابی که شده لا اقل دوارده

کرور تومان بودجه لازم دارد. چون تخصیص این مبلغ بمدارس ابتدائی
فعلاً غیر مقدور است وزارت معارف تمام محامدت خود را در این راه صرف
کرده که مدارس ابتدائی را در هر جا که ممکن شود تأسیس نماید و تعلیمات
را در آن مدارس مجّای کند. در قصبات و شهرها و بعضی از قری مدارس
ابتدائی دائر شده و تمامی مخارج آنها بر عهده وزارت معارفست. اکنون
همه مدارس که موسوم بمدارس ابتدائی دولتی است مجّای میباشد و اگر چه
بموجب ماده ۲۵ قانون اساسی معارف مدارس مجّای فقط برای استفاده
اطفال فقر است ولی بواسطه فقدان مدرسه ملی در بعضی از قصبات و شهرهای
کوچک که مدرسه غیر مجّای دولتی هم وجود ندارد اطفال غیر فقیر در
مدارس مجّای دولتی موقتاً سر بدرفته شده اند.

در شهرهای متوسطه در جمعیب عموم مدارس متوسطه دولتی شامل
مدرسه ابتدائی غیر مجّای و چند کلاس متوسطه است. همه این مدارس
شاگردان شهریه میبردارند و مهران آن بر حسب نظامنامه است که شورای
عالی معارف تصویب کرده و در ضمن ملحقات این کتاب بطبع رسیده است.
مع دلت چون ایران تنادگی دارای مدارس جدید شده است برای تشویق
محصّلین در مدارس متوسطه از اشخاص می نصاحت تا کمون بر شهریه احد

منطور شده است یکصد و هشتاد و چهار هزار و هشتصد و چهار
 (۱۸۴۷۰۴) تومانست و مجموع مبالغی که برای مصارف و اعتبارات
 مدارس منظور شده یکمیلیون و چهار صد و بیست و شش هزار و سیصد
 و نود و چهار (۱۰۴۲۶۳۹۴) تومان. بنا برین درین سال بودجه کل
 معارف بالغ بر یک میلیون و ششصد و یازده هزار و نود هشت (۱۰۶۹۱۰۹۸)
 تومانست بموجب فقرة ۵ از ماده چهارم قانون اداری معارف تهیه
 امور کار از تکالیف اداره تعلیمات عمومی است

ازینو تأسیس مدارس جدید کلاسهای موقتی برای
 تهیه معلم و معلمه تعلیم فن تربیت و تکمیل معلومات معلمین در مرکز
 و ولایات تأسیس شده و فواید عمده محسوسه است
 و از مؤسسه مخصوصی که برای تدارک معلم در ۱۲۹۷ بوجود آمده دار
 المعلمین مرکزی است بموجب اساسنامه مصوب شورای عالی معارف مدرسه
 مذکور دارای دو قسمت است قسمت مقدماتی برای مدارس ابتدائی معلم
 تدارک میکند و دوره آن چهار سال است دارندگان تصدیقنامه شش ساله
 ابتدائی در طرف سه سال تحصیلات دوره اول متوسطه را طی میکند و در سال
 چهارم باید مشغول تحصیلات و ترسبات فنی بشوند قسمت دوم مدرسه
 برای دوره اول مدارس متوسطه معلم حاضر مینماید دوره این قسمت
 در چهار سال میباشد کسانی که شهادتنامه دوره اول متوسطه را دارند
 در طرف سه سال تحصیلات دوره دوم متوسطه را باصمام منطبق و معرفه
 النفس تمام میکند پس از اراحت تصدیقنامه شش ساله متوسطه باید داخل کلاس

ضمن ملحقات این کتاب چاپ شده است. بر وفق قانون مذکور عایدات صدی بیست مالیات املاک ایرانی بیک کرور تومان پیشینی شده و در طرف چهار سال که آحر آن ۱۳۰۹ است صرف تأسیس مدرسه محائی در دهکده ها و دارالمعلمین ها برای تهیه معلم خواهد شد. اجرای این قانون که از آدر ۱۳۰۶ شروع شد در مینه تعلیمات اجاری را در مملکت فراهم خواهد ساخت.

وزارت معارف در بودجه مدارس غیر رسمی و بودجه کل معارف مکتوباتها مداخله نمیکند و فقط نغدهای از مدارس غیر رسمی اعانه میدهد. در مدارس قدیمی سعی میکند موقوفات آنها حتی الامکان مطابق میل واقف مصرف برسد. بودجه کل معارف شامل دو قسمت مهم است. قسمت اداری که عبارتست از حقوق اعضاء و رانجه و ادارات معارف ایالات و ولایات و حقوق مستخدمین جزء و کرایه خانه و سوخت رستخان و محارج متفرقه و غیره. قسمت دوم بودجه مدارس و اعتبارات مربوطه مدارس که عبارتست از حقوق مدیران و آموزگاران و کرایه عمارت مدرسه و سوخت رستخان آنها و اعتبار ملرومات و مرمت آنها و اعتبار بنائی و تعمیر بناهای دولتی و اعتبار خرید کتب اطفال بی بصاعت مدارس ابتدائی و اعتبار اعانه مدارس و محصلین ایرانی در خارجه و اعتبار مطبوعات و حقوق مستخدمین جزء و اعتبار محارج متفرقه و غیره.

حاصل جمع کل مبلغی که در بودجه ۱۳۰۷ برای مصارف اداری

فصل دوم

راجع بمقررات قانونی مدارس

قانون اداری و قانون اساسی معارف و عیون احتیارات تامّ در امر مدارس داده است غیر از مدارس علوم دینیّه که از اموال اوقاف دائر است و بموجب ماده ۱۳ قانون اساسی معارف تا حدّی که میل واقع موافقت داشته باشد وزارت معارف حقّ نظارت در امور اخلاقی و صحیحی و تعلیمی آنها دارد سایر مدارس و مکاتب بلا استثناء در تحت مراقبت وزارت معارف است

بموجب ماده ۹ قانون اساسی معارف هر کس میخواهد
 تربیت افتتاح
 مدرسه
 کند باید از وزارت معارف اجازه بخواهد
 احاطه افتتاح مدرسه هم منوط به است که او

عذر شرایط مدرسه در فقرات اول و سوم و چهارم ماده دهم قانون مذکور را حائز باشد و عقرة دوم آن را بر مقرر شود که رعایت کند و با شورای عالی معارف او را برای مدیری مدرسه صالح تشخیص دهد

ماده ۱۰ قانونی اساسی معارف است

ماده دهم - کسی که میخواهد مدرسه باز کند باید رعایت شرایط ذیل را نماید
 اول - مدیر مدرسه که بر از سی سن باید داشته باشد
 دوم - سالی مدرسه را موافق ملاحظاتی حضرتعالیه که از صرف وزارت معارف مقرر شده است فراهم نماید

سوم - در مدارس ابتدائی مدیر باید دارای اجدیدنامه تحصیلات مدارس متوسطه و در مدارس متوسطه دارای تصدیقنامه تحصیلات عالی باشد

فتی شوند و عملاً و علماً مشغول فراگرفتن علم تربیت شوند (۱) علاوه بر
 ۱۳۰۵ تأسیس قسمت عالی برای تهیه معلم دوره دوم متوسطه شروع
 تأسیس شده و آن دارای سه شعبه است ادبی و طبیعی و ریاضی

ار ۱۳۰۰ نیز شروع تأسیس دارالمعلمات در مرکز شده و دوره
 این مدرسه پنج سال است سه سال اول این تحصیلات متوسطه نسوان
 است و در دو سال آخر علاوه بر تحصیلات متوسطه مختصراً معرفة النفس
 و علم تربیت تدریس میشود

بموجب قانون تعلیمات عمومی مصوب ۱۴ اردی بهشت ۱۳۰۶
 از آذرماه شروع تأسیس دارالمعلمین ابتدائی در مراکز عمده شده است

در مادهٔ دوم قانون اساسی معارف تعیین پروگرام

پروگرام مدارس و مکاتب از وظایف وزارت معارف مقرر

شده است پروگرام مدارس ابتدائی و متوسطه از

طرف ادارهٔ تعلیمات عمومی پیشنهاد میشود و شورای عالی معارف بموجب

مقرهٔ ۴ از مادهٔ ۱۲ قانون شورای عالی معارف آن پیشنهاد را عنایتاً بپس

از اصلاح تصویب نمکند و تصمیم شوری در این باب حتمی الاجراست

وقتی که پروگرام تعیین گردید از وزارت معارف بموجب مادهٔ ۱۶ قانون

اساسی معارف مسؤول اجرای آن پروگرام است

سایر این در کلمهٔ مدارس اعم از رسمی یا غیر رسمی پروگرامی که

وزارت معارف برای تحصیلات مقرر داشته است باید اجرا شود و از این

حدث مدارسی که بنام ملی یا شخصی نامند منوعه یا اتساع خارجه نمیده

میشود و فرقی نامدارس دولتی ندارد - برای مکتبهای تمامی مملکت (۱)

هوری پروگرام رسمی تعیین نگشته و علت عمده این بوده است که اولاً مکتبداران

عموماً معلوماتی بحر فارسی و قراءت قرآن و ساق ندارند و وزارت

معارف مایل است در مکاتب حساب و اطلاعات جغرافیائی و تاریخی و

فلاحتی بدر تدریس شود اما مسئلهٔ نظارت بر مکتبهاها که در هر

دهکده‌ای تکاب موجود است فراهم نیست اکنون که قانون تعلیمات

عمومی مورخ ۱۲ اردیبهشت ۱۳۰۶ مقرر اجرا گذاشته شده تعیین

پروگرام برای مکاتب الحام خواهد نافت و بواسطهٔ بسط تشکیلات بهتر

(۱) برای مکتبهای مرکز دسوری از طرف شورای عالی معارف مقرر گشته

است که عیباد در صن ملحقات بضع رسنه است

چهارم - مدیر مدرسه باید معروف سوء عقیده و اخلاق و عادات ذمه بوده مرتکب حجه و حیاتی نشده باشد و معیّن را هم که اشخاص میکند باید علاوه بر شرایط مذکوره هر کدام ندرم خود تصدیق رسمی وزارت معارف را دارا باشد «

نظر نایمکه مدارس متوسطه جدیداً در ایران دائر شده و اشخاصی که دارای تصدیقنامه متوسطه باشند معدود هستند احارّه افتتاح مدارس چهار کلاسه که دبستان گویند نكسانی داده میشود که دارای تصدیقنامه شش ساله ابتدائی باشند و دارندگان شهادتنامه دوره اول متوسطه میتوانند در حواست ادن تأسس مدرسه شش کلاسه ابتدائی کنند و صاحبان تصدیقنامه دوره دوم متوسطه حق دارند دستوری افتتاح مدرسه ای که فقط دارای دوره اول متوسطه باشد بخواهند

تصدیق عدم ارتکاب حجه و حیات ار طرف عدلیّه محل صادر می شود پس از آنکه بوسله ورقه سجل احوال و تصدیقنامه و تصدیق عدم ارتکاب حجه و حیات معلوم شد کسی که استندان افتتاح مدرسه کرده است دارای شرایط قانونی است مراتب ار طرف اداره معارف محل نورایت معارف بدشهاد میشود و اداره تعلیمات عمومی در صورت موافقت بموجب فقره ۱۱۱ از ماده ۱۲ قانون شورای عالی معارف بدشهاد را نشوری ارسال میکند و شوروی در جلسه رسمی تشجیح صالح بودن یا بودن را میدهد رأی شوروی را دارالانشاء اداره تعلیمات عمومی اطلاع میدهد و احاره صادر میشود

موضوع ماده ۱۲ قانون اساسی معارف معنّشین

تعمیر مدارس دولتی در کنگل مدارس و مکاتب رسمی و غیر رسمی
حق ورود و تفتیش دارند و هیچ مدیری در هیچ
موقع حق مخالفت ندارد. برای اجرای تفتیش در مدارس معنّشی ار
درجه اول تا درجه سوم برای مدارس تعین شده اند که در مرکز تحت
تعلیمات اداره تعنّش و در ولایات تحت نظر اداره معارف محل هستند
و راپرتهای خود را توسط اداره مذکوره وزارت معارف میفرستند
بعلاوه در موقع لزوم معنّشین ستار از طهران بولایات فرستاده میشوند.
در کلیه امور مدارس تعنّش عمل آورند

و طبعه عمده معنّش و معنّش در مدارس (عز از مدارس قدیمه)
محقق در اجرای دروگرام و نظامنامه مدارس و ملاحظه سالی مدارس غیر
رسمی که مطابق اصول صحیح باشد و در طبقه ۲ از ماده ۱۰ قانون
اساسی معارف اظهار نظر در طرف تدریس و لیاقت آموزگاران و رسیدگی
بمبارومات اساسی مدارس و نظارت در ترتیب صحیح (۱) و اخلاقی
مدارس است. بعلاوه چون وزارت معارف بموجب ماده ۱۲ قانون اساسی
معارف باید تدریس کتبی را که مصرّ بدین و اخلاق محتّاس است ممنوع
تایید و کتبی هم که از طرف وزارت معارف ممنوع شده باشد در هیچ مدرسه
ناید تدریس شود معنّشین باید در این باب نیز مراقبت بعمل آورند و وزارت
(۱) در مرکز برای مدارس پناهنده صیب و معنّش صحیح هستند ولی در ولایات همیشه صحیح
از تکالیف مأمورین صحیح وزارت داخله میباشد که وزارت خود را در دو سطح اداره
معارف محل و اداره کلی صحیح میدهد

میتوان بر اجرای آن پروگرام نظارت نمود

برای تعیین وظایف کارکنان مدارس ابتدائی و متوسطه
 نظامنامهٔ وراثتی و تصریح روابط مدارس مذکوره با یکدیگر و تعیین
 روابط آنها با ادارهٔ معارف نظامنامهٔ ای از طرف
 وراثت معارف وضع گردیده که در همهٔ مدارس حدیده باید آنرا اجرا کنند
 در نظامنامهٔ مذکور وظایف رئیس و ناظم و معلمین مدرسه و تکالیف
 شاگردان و ترتیب کلی امتحانات و صورت تعطیلات و ترتیب تشکیل
 شورای معلمین و احدشهرته از شاگرد و عدست معلمین قند شده است
 اولیای مدارس غیر رسمی بپر مکلفند اس نظامنامه را رعایت کنند ولی
 موادّی در آن موجود است که فقط راجع است بمدارس دولتی، و مدارس
 غیر دولتی در بروی آن هیچ نوع اجباری ندارند موادّ مذکور مربوط
 است بمحاسنهٔ مدرسه و آئانه و ملرومات مدرسه و عدست و قصور کارکنان
 مدرسه و طرز معامله با آنان و بند بر قس شاگرد معنایی و طرز نقهٔ احدشهرته در
 شاگردان مدارس غیر معنایی و معسارهٔ اجری کلیهٔ موادّی که ناطق بمالکت
 دولت است در این موادّ عموماً قند شده است که مربوط بمدارس دولتی
 میباشد و سایر این ابهام برای کسی نقی عماد

چون امور گاران ناند کاملاً آشنا نموادّ نظامنامهٔ وراثتی باشد
 و موادّ آنرا کاملاً رعایت نماید محکم ضرورت نظامنامهٔ ای که فعلاً مجری
 است عدما در ضمن ملحقات این کتاب چاپ شده است

بدهی است که تعلیمات مذهبی فقط برای اتباع مسلم ایران میباشد و مثل متنوعه محور تحصیل شرعیات اسلامی نیستند ولی از طرف دیگر میتواند درخواست کنند تعلیمات مذهبی آنها در مدارس رسمی برای آنها تدریس شود. ماده هفتم قانون اساسی معارف این امر را مجبور کرده است. ماده هفتم - ملل غیر اسلامی در مدارس دولتی حق تقامای تحصیل منصف خودشان را ندارند، محور تحصیل شرعیات اسلامی بر خواهد بود.

روابط آموزگاران
با مأمورین معارف
غیرار معشّین اشخاصیکه حق دارند در امور مدارس تحقیق و نظارت بعمل آورند عبارتند از رئیس اداره تفتیش، مدیر تعلیمات ابتدائی، مدیر تعلیمات متوسطه، رئیس تعلیمات عمومی، رئیس معارف هر محلی در حوزة خود.

آموزگاران عموماً با معشّین و اداره تفتیش رابطه مستقیم دارند ولی معشّین در حدود اختیاراتی که دارند اعمال و تدریس آموزگاران را باید مورد تفتیش قرار دهند. آموزگاران در تحت تعلیمات مستقیم مدیران مدارس هستند و در مدارس دولتی باید بوسیله آنان مطالب خود را کتب رئیس معارف محلّ اطلاع دهند. در مرکز رئیس معارف و خود ندارد و مدیران تعلیمات ابتدائی و متوسطه برای مدارس ابتدائی و متوسطه و مدیر تعلیمات عالیّه نسبت به مدارس عالیّه حکم رئیس معارف طهران را دارند. رئیس معارف محلّ اداره کنندة مدارس است و باید در آنها نظارت و مراقبت بعمل آورد، تعلیماتی که از طرف وزارت متنوعه خود راجع به مدارس میرسد کتلاً به مدیران مدارس باید اطلاع کند تا برای آموزگاران معاد آنها را بگوید، بوسیله معشّین مردانه و زنانه و یا شخصاً مدارس را

معارف را همیشه مستحصر دارند. عموماً راپرنهای معشین و معشقات
توسط اداره تفتیش برای اطلاع و اقدام مقتضی اداره تعلیمات عمومی
ارسال میشود.

عقاید مذهبی همیشگی در مدارس قدیمه و مکتبها
تعلیمات مذهبی رسوخ کامل داشته و این در قسم مدرسه از روز
اول تأسیس در تمام انواع منسوب بروحانیون اسلام
و علمای اعلام بوده است. تحصیلاتی که در مدارس قدیمه میکنند در درجه
اول علوم دینی است و مدرسین نیز از پیشوایان مذهبی هستند. در
مکتبهاها نیز قرآن و آداب و رسوم مذهبی تعلیم میشود. بعد و رسوخ
نام عقاید مذهبی در قوانین موضوعه معارف نیز ظاهر شده است چنانکه
در ماده ۱۷ قانون اساسی معارف مقرر است که بروگرام مدارس و مکتب
ابتداییه باید تعلم واحیات دینی را بقدر لزوم شامل باشد. بهمن ملاحظه در
بروگرام ابتدائی دکور و اانات هفته ای چند ساعت تخصص بتلاوت قرآن
و آموجت شرعیات داده شده است. در دوره اول مدارس متوسطه دکور
نر هفته ای یکساعت در سال اول و دوم فقه تدریس میکند.

بعلاوه همانطور که در موضوع کتب درسی ماده ۱۴ قانون اساسی
معارف تدریس کتبی که مصرّ ندس است ممنوع بوده باانات معلّم نیز از
هیچ جنبه ای نباید کمترین معارصه ای با اصول عقاید و مذهب اسلام داشته
باشد و شعائر مذهب رسمی مملکت باید با کمال احترام در مدارس رسمی و
عذر رسمی رعایت شود.

خود عرضه میدارد در خواهائیی که اعضاء مدارس بر رئیس معارف میدهند
ناید نمره ای که در فوق مر اسله قید شده با تاریخ و موضوع آنرا یاد آور
شوند تا فهم و صسط آن مر اسله آسان باشد

هر ساله وزارت معارف از رؤسای معارف نودحه
منابع عایدات معارف مدارس دولتی و مدارس اعانه گیر خوره آنها را
میخواهد ولی قبلاً برای هر خوره مبلغ اعتباری
که تخصیص شده است قید میکند رئیس معارف هر محل در صورت لزوم
از مدیران مدارس کسب اطلاع نموده نودحه ای تهیه و عمر کر ینشهاد
میکند نودحه معارف ما دارای سه منبع عمده است مهمترین همه آنها
حرانه دولت میباشد آنچه از این محل صرف میشود باید تصویب مجلس
شورای ملی ترسد مبلغی که در ۱۳۰۷ از حرانه دولت صرف معارف میشود
باصمام و خوره صدی سه مائتات ارضی یت میلیون و سصد و هفتاد و دو هزار و
دویست و هفتاد و سه (۱۰۳۷۲۰۲۷۳) تومانست منبع دوم عبارتست از
و خوهی که سابقاً بعنوان عوارض محلی از مسافرت و مال التجاره در حین
عبور از شهر ها علاوه بر ناح راه احد میشود است و پس از انعاه ناح
راه بموجب فصره ب از ماده سوم قانون مالیات راه مصوب ۱۹ بهمن ماه
۱۳۰۴ مقرر شد از مالیات جدید راه که در سر حد ها دریافت میشود
بر داحت کنند

مبلغی که از این محل مصرف معارف ترسد در ۱۳۰۷ هجری
شمسی بالغ بر دویست و سی و هشت هزار و هشتصد و نسیست پنج (۲۳۸۰۸۲۵)

معاينه و سرکشی نماید و از نتیجه کار آموزگاران استحصار حاصل کند
رئیس معارف محلّ میتواند رأساً پیشنهاد نصب و عزل و انتقال و تبدیل
شغل و ترفیع و اصابه حقوق و مدال و نشان علمی مدیران و آموزگاران
مدارس دولتی را بوزارت معارف بنماید آموزگاران متوسط مدیران
مدارس با رئیس معارف محلّ مربوط هستند بنسبها تأسیس مدرسه از
طرف دولت و بنسبها احراز تأسیس مدرسه ملی و تدوین بودجه معارف
هر حوزه و تعیین امتحانات هائمی و بنسبها صدور تصدیقنامهها از
وظایف رئیس معارف محلّ است

آموزگاران و مدیران باید از سرکشی و نظارت رئیس معارف با
معتنبن او هراسناک باشند بلکه باید مطلع محض نسبت باو بوده تعایمات
اود را مادقت موقع اجرا گذارند و هر اطلاعی که لازمست از اوضاع مدرسه
و کلاس باو بدهند

کلیه تقاضاها و مطالبی که مدیران و مدررات با
مکاتب اداری آموزگاران دارند باید کتبا بر رئیس معارف محلّ
اطلاع دهند مکاتبات اداری مهیست و باید در
آن دقت عمل آورد و جواب مراسلات رئیس معارف را هر چه رود تر
داد هر مطلب روی ورقه جدا گانه با دنا کمال روشنی و حسن خطّ نوشته
شود در امور اداری باید عاموری که بدار رئیس دارای رتبه اول است
مراسله را رساند و او چنانچه تواند شخصاً قرار مقتضی را میدهد و اگر از
حدود اختیارات قانونی او خارج باشد با اظهار عقیده و نظر رئیس مافوق

مجلس مطابق تقسیمی است که باید شورای عالی معارف نکند شورای عالی معارف میرا روی نتیجه امتحانات شش ساله ابتدائی ملنی را که تخصیص بدین امر داده شده بین مدارس غیر دولتی که سابقاً اعانه نداشتند تقسیم نموده است

مدارس اعانه گیر منحصر مدارس ملی نیست و عده ای از مدارس ملل متنوعه و اتماع خارجه ارقبیل مدارس ارامنه طهران و بندر پهلوی و مدارس آلیانس فرانسه و سن لوئی و ژاندارک و غیره نیز از وزارت معارف اعانه دریافت میدارند. مدارس که ایرانیان مقیم خارجه در تالک محاور ایران تاسیس کرده اند و منظور اصلی آنها ترویج زبان فارسی است ارقبیل مدرس عشق آباد و ناکو و صداد و کاطمین و نجف و اسلامبول نیز از وزارت معارف اعانه میگیرند (۱)

در مقابل اعانه ای که وزارت معارف میدهد، مدارس که جمع و خرج آنها تعادل میکند عده ای شاگرد متخانی میبرستند ولی مدارس دیگر را آراد میگذارد که ار همه شاگردان شهر به نگیرد. نقشه ای که وزارت معارف در باب مدارس اعانه گیر پیش گرفته است ایست که آنها را حتی الامکان بطور مدارس دولتی نماید

(۱) توحیح قانون مصوب ۲۶ فروردین ۱۳۰۷ صدهی بجهت برقت بدهای عور افروده شده و عوائد آن بخارج مدارس ایران در خارجه مخصوص شده است

تومان است متع موم موقوفات است عایدات این منبع بسیار زیاد و قابل اعتناست و اغلب در تصرف عفاست و وزارت معارف در آن مداخله و نظارت ندارد از منبع مذکور در ۱۳۰۷ فقط مبلغ ۱'۹۹۹ تومان صرف مدارس حدید شده و ۷۴'۷۱۰ تومان صرف مدارس قدیمه گردیده مسلحی که از شهریه شاگردان بدست میآید و سالیانه متجاوز از چهل هزار تومان میشود و همچنین مالیات معارفی که عبارت است از صدی دومالیات نقدی و حروری بکفران مالیات حسنی و حاصل آن در سال بندش از بود هزار تومان است صسط حراة دولت میشود

از بند تاسس مدارس حدید و وزارت معارف

مدارس اعانه گیر مسلحی در هر ماه بعضی از مدارس بعنوان اعانه مناد از ۱۲۹۷ و بعد که ترتبات صحیحی

رای مدارس دولتی داده شد و حقوق معلمین ابتدائی در مرکز از شش هفت تومان ماهی بدست و سبج تومان رسد مدارس غیردولتی دیگر توانستند نامدارس دولتی همسری کنند زیرا که آنها عموماً منبع عایداتی عرار شهرته شاگردان بداشتند و در ایران خانواده ها عادت بتأدیه شهرته را ندارند سا بر این سبم آن بود که اکثر آنها محفل شود برای جلوگیری از انحلال آنها وزارت معارف هر يك در ماه مسلحی اعانه میدهد ترتب اعطای اعانه ابتدا در تحت قاعده معنی سوده و دررای وقت بموجب تصویبامه هشت و دراه مسلحی بعضی از مدارس غیردولتی داده اند و مجلس شورای ملی آن را در ضمن بودجه معارف تصویب کرده است از سنه ۱۳۰۱ و بعد اعانه هائی که از حراة دولت بمدارس مرکز داده میشود بر حسب رأی

و در اوّل اجرای قانون استخدام کشوری یعنی حمل ۱۳۰۲ بر مشمول خدمت بوده باشد.

۲ - در اوّل حمل ۱۳۰۲ پنج سال متوالی یا هشت سال متساوی مدولت خدمت کرده باشند.

الته برای این اشخاص که در مدارس دولتی تدریس میکنند عرب بنظر میآید که رتبه منشی یا مدیر شعبه و دایره بر طبق ماده ۱۵ قانون استخدام کشوری قائل شوند ولی همانطور که گفته شد تصرّح همین ماده که مستثنیات قانون را ذکر کرده معلمین را قید نموده است بنا بر این از روی مبران حقوقی که در اوّل حمل ۱۳۰۲ میگرفته اند و تطبیق آن با حقوقهائی که برای هر يك از رتبه‌های ماده ۱۵ بر طبق بودجه ۱۳۰۲ تعیین شده است (برای رتبه اوّل نائباتی ماهی ۳۲ تومان، حقوق سایر رتبه ها بموجب ماده ۱۶ قانون استخدام کشوری) (۱) رتبه مدیران و معلمان دو طبقه مذکور را تعیین نموده اند.

طریقه ترفیع رتبه و اریاد حقوق و انتظار خدمت و طرز محاکمه و محارّات و بیل تقاعد و احد حقوق تقاعد را قانون استخدام کشوری معین کرده و معاین قانون را در مصمّات کتاب طبع کرده ایم و زائد میدادیم درین جا آرا تشریح کنیم مخصوصاً که اعضاء آتی مدارس مشمول قانون مذکور هستند و متجاوز از دو نلت امور گاران فعلی بموجب قرار داد

(۱) رتبه دوم ۴۲ تومان - رتبه سوم ۵۲ تومان - رتبه چهارم ۶۸ تومان - رتبه پنجم ۹۲ تومان - رتبه ششم ۱۲۴ تومان - رتبه هفتم ۱۶۴ تومان - رتبه هشتم ۲۱۲ تومان - رتبه نهم ۲۶۸ تومان است

فصل سوم

در خصوص مستخدمین رسمی معارف

مستخدمین رسمی معارف در دو قسم اند: اداری و غیر اداری
 اعضاء اداری معارف در وزارت معارف و ادارات تابعه آن در ولایات و
 ایالات مشمول خدمت و مشمول قانون استخدام کشوری میباشد. اعضاء
 غیر اداری عبارتند از آموزگاران و مدیران مدارس دولتی مردانه و زنانه
 که مستخدمین قلمی هستند. اگرچه اعضاء غیر اداری با مستخدمین قلمی
 معارف صنف مخصوصی از مستخدمین دولتند لکن هنوز قانون مخصوصی
 برای آنها وضع نشده است (۱)

مشمولین قانون استخدام کشوری
 کارکنان مدارس دولتی را از دایره مشمول آن خارج
 نکرده اند دولت نسبت یکسانی که مشمول مقررات
 آن قانون هستند بر طبق مدلول آن رفتار میکند. از کارکنان مدارس
 دولتی اشخاصی را مشمول مقررات قانون استخدام مینماید که جزء یکی
 از دو طبقه دلب باشند

۱ - قبل از اوّل مهراں ۱۲۹۹ وارد خدمت دولت شده باشند

(۱) در ۱۳۰۳ دولت قانون استخدامی برای معلمان مجلس شورای قلمی
 تصویب کرد و در کمیسیون معارف مجلس هم تصویب گردید ولی در خود مجلس مطرح
 نگشت همان طرح ناجرانی تعدیلی که از طرف معلمان پیشنهاد شده بود در شورای عالی
 معارف مورد ملاحظه واقع شده تصویب رسید. اقدامات مذکور نشان میدهند که دولت و
 مجلس هر دو معتقدند که برای اعضاء مدارس قانون خاصی باید وضع شود

ماهنامه و سمت معین میشود.

محسن اطلاع نمونه شکل قرار دادی که فعلاً بین وزارت معارف و معلمین بسته میشود در ضمن ملحقات این کتاب نطبع رسیده است

بدیهی است اعضاء کمیته‌ای در موقعی که از خدمت معارف هستند منتظر خدمت نیستند و حقوق انتظار خدمت ندارند برای آنها بجز قانوناً اردیاد حقوق و حقوق تقاعد و خود ندارد ولی از طرف دیگر از لحاظ تجاری که مستخدمین قرار دادی معارف در مدت تدریس حاصل میکنند وزارت معارف آنها را عموماً مانند مستخدمین رسمی می‌شماسد و دوسیه مخصوصی برای استخدام هر يك از آنها تشکیل میدهد و سواد گزینانه‌های آنها را نگاه میدارد و بدین ترتیب برای آنها سابقه خدمت قائل میشود

برای ورود به خدمت معلّمی از روز اول تأسیس ورود به خدمت معلّمی مدارس جدید شرايط معنی تدوین نکردند ولی پس از تصویب قانون اساسی معارف پیوسته متوجه بوده اند که فقره چهارم از ماده ۱۰ رعایت شود یعنی معلّمین معروف نسوة عقیدت و اخلاق و عادات دینی بوده مرتکب جنحه و جنایتی نشده باشند

نسبت بجزء اخیر فقره مرور که داشتن تصدیق رسمی وزارت معارف در حق معلّمی باشد چون تصدیقی باین عنوان ایجاد شده سعی کرده اند حتی المقدور اشخاصی را انتخاب کنند که از عهده انجام وظیفه برآیند در سال ۱۲۹۷ که شروع توسعه مدارس شد از کسانی که معلّمی

منصوصی در مدارس خدمت میکنند

اعضاء کنترالی مدارس

در موقع اجرای قانون استخدام کشوری عدهٔ اعضاء مدارس که مشمول آن بودند خیلی زیاد بود علاوه تاسیس مدارس جدید و بسط تشکیلات معارفی مستلزم استخدام اشخاص تازه بود که قهراً عمده بر طبق قانون مذکور با آنها رفتار کرد زیرا که اولاً عدهٔ منتظرین خدمت دولت زیاد بود و بموجب مادهٔ ۷۳ قانون استخدام تأانیها بکار مشمول نشده اند باید رسماً عموماً جدید استخدام کرد از طرف دیگر نه عشر منتظرین خدمت بیدر معلّمین میخوردند ثانیاً حقوقی که قانون استخدام معّین کرده است در اغلب نقاط ایران ممکن بود با اعضاء مدارس داد مخصوصاً در صورتیکه بشمار هفته‌ای چند ساعت در مدارس ابتدائی درس نداشته باشد بدلائل مذکور وزارت معارف و وزارت مالیه با تکیه مادهٔ دهم قانون استخدام کشوری آموزگاران و مدیرانی را که مشمول قانون دستند کنترات می‌کند مادهٔ هربورار اینقرار است

مادهٔ ۱ - متخصیصینی از ارباب داخله که بموجب قرار دادهای مخصوصی برای مدت معینی اختیار میشوند جزء مستخدمین رسمی محسوب نخواهند شد

بنابر این نارمانی که قانون مخصوصی برای استخدام اعضاء مدارس وضع شده اعضاء آتی مدارس را کنترات میکنند ابتدائی کنترات از روز شروع بکار و انتهای آن آخر اسفند همان سال است و چنانچه طرفین قرارداد مایل باشند کنترات در اوّل فروردین ماه سال بعد تجدید میشود در قرار داد عموماً مدت خدمت و عدهٔ ساعات خدمت در هفته و میزان حقوق

صادر میشود. عین نطاعنامه مذکور برای اطلاع در ضمن ملحقات این کتاب
نطع رسیده است

چون قانون مخصوصی برای استخدام آموزگاران
حقوق آموزگاران وضع نشده حقوق آنان بر در تحت قاعده معینی
نیست چه آنان که مشمول قانون استخدام کشوری
هستند و چه آسپائی که بقید کنترات مشمول معلمی میباشد حقوقی که
دریافت میدارند مطابق مقررات معینی نیست. البته حتی الامکان استعداد
اشخاص و مدت خدمت ایشان و لیاقتی که نشان داده اند مورد توجه بوده
و از روی آن حقوق آنان تعیین گردیده ولی این مسائل در رشته نخبه در
بیاآمده و عموم نداشته است

در مرکز مقیاس و میرائی که برای حقوق معلمین در برده مطبوع
شده و از سال ۱۳۰۰ تا کنون پرداخته میشود بقرار ذیل است

معلمی تمام روز چهار کلاس مقدماتی مدارس ابتدائی ماهیانه ۲۵
تومان برای دکور - ۱۵ تومان برای انات

معلمی کلاسهای پنجم و ششم مدارس ابتدائی معینی ساعتی سه قران
برای دکور و ۱,۶۵ قران برای انات

معلمی کلاسهای پنجم و ششم مدارس ابتدائی غیر معینی (که صمیمه
مدارس متوسطه است) ساعتی چهار قران

معلمی کلاسهای دوره اول متوسطه ساعتی چهار قران

مدارس جدیدتر مرکز انتخاب شده بودند امتحاناتی بعمل آمد و کسانی که پذیرفته شدند از خدمت معاف گردیدند. همینکه شهادتنامه دوره اول متوسطه در ۱۳۰۱ بوجود آمد عملاً این رویه اتخاذ گردید که از حیث معلومات معلمین چهار کلاس مقدماتی مدارس ابتدائی دارای تصدیقنامه شش ساله ابتدائی و معلمین کلاسهای پنجم و ششم دارای شهادتنامه دوره اول متوسطه و معلمین دوره اول متوسطه دارای تصدیقنامه دوره دوم متوسطه نباشد. رویه مذکور ابتدا در مرکز و بعد در شهرهای درجه اول اجرا شد و در طرح قانونی که در ۱۳۰۳ از طرف دولت مجلس شورای ملی پیشنهاد شد و همچنین در طرحی که تصویب شورای عالی معارف رسیده جزء شرایط ورود خدمت معلمی قید گردیده است. در آن ماه ۱۳۰۵ شرایط مذکور بشکل نظامنامه درآمد و عملاً در طهران محرز است.

موجب ماده اول و دوم این نظامنامه شرایط عمومی معلمین و معلمات اینست که اولاً تبعه ایران باشند ثانیاً محکوم با اقدام بر ضد حکومت ملی و حجه و جنایت نشده باشند ثالثاً محکوم به ساد عقیده و معروف به ساد اخلاق و متحاهر به سق و معتاد بایور و متلبی باعراض سرایت کننده باشند رابعاً سن آنها کمتر از بیست سال باشد.

در صورت تساوی شرایط بین داوطلبان معلمی کسانی که دوره تحصیل دارالمعلمین یا دارالمعلمات را تمام کرده اند حق تقدم خواهند داشت کسانی که دارای شرایط مذکور باشند اداره کل معارف بمقام وزارت پیشنهاد می نماید و در صورتی که مورد تصویب واقع گردد ابلاغ و قرار داد خدمت آنان

معلمی از این طبقه باشد و بواسطهٔ حدود شغل او یا مقتضیات اداری منتظر خدمت شود بر حسب میزان حقوقی که دریافت میکرده و رتبه‌ای از مراتب مادهٔ ۱۵ قانون استخدام کشوری که داشته باشد از رتبهٔ یک تا پنج دو ثلث و ارزش سالانهٔ آجرین مقرری را اخذ خواهد کرد مشروط بر اینکه پانزده سال خدمت کرده باشد و الا برای هر سال که کمتر باشد صدی پنج از مبلغ مذکور موضوع میشود حقوق تقاعد برآمورگاران مشمول قانون استخدام کشوری بر طبق مادهٔ ۴۳ قانون مذکور داده میشود در صورتیکه سی سال خدمت و شصت سال عمر داشته باشد یا ۵۵ سال عمر و ۲۵ سال خدمت (مشروط بر اینکه بدست سال آخر متصدی شغل بوده باشد) یک شصتم حد وسط مقرری سه سال آخر خدمت صرف در عدهٔ سنوات خدمت حقوق تقاعد داده میشود پس از فوت آنها بموجب مادهٔ ۴۷ و ۴۹ نصف حقوق تقاعد ورثات قانونیشان داده میشود (ورثات مذکور تاسس بدست و ورثات اناث تازمانی که شوهر اختیار نکرده اند)

مستخدمین کمزراتی که حقوق انتظار خدمت دریافت میکنند به حقوق تقاعد ولی بضر نااحتیاجی که بوجود آنها هست همیشه رعایت حال آنها میشود و بدرت شغلشان حدود و موقتاً از کار خارج میشوند علاوه چون اکثر بلکه ردیات معمولاً آن ناخوان هستند و تازه از مدرسه بیرون آمده اند یا تازه مشغول خدمت شده اند اصلاً متقاعد شدن و حقوق تقاعد دریافت کردن آنها فعلاً مورد ندارد

معلمی کلاسهای دورهٔ دوم متوسطه ساعتی پنج قرآن

در مدارس متوسطه ای که از قدیم موجود بوده مانند مدرسهٔ دارالفنون یا قسمت متوسطهٔ مدرسهٔ حقوق و سیاسی و دارالمعلمین مرکزی و مدرسهٔ صنعتی دولتی و همچنین در مدارس موریک و تجارت و دواسازی از ساعتی شش قرآن داده میشود تا ساعتی پنج تومان در مدارس عالییه از ساعتی دو تا پانزده تومان حق التدریس پرداخت میگردد.

در ایالات و ولایات حقوق آموزگاران متوسط است بدرجهٔ معلومات و سابقهٔ خدمت آنها و روح ما بحتاج زندگانی در محلّ ولی همچنانکه بدش اشاره شد هنوز در تحت ترتیب متحدالشکل در ساده است.

تربیع و اصافه حقوق
 دلایلی که ذکر گردید حقوق کارکنان مدارس بر طبق قاعدهٔ معنی هنوز مقرر نشده است همین دلیل بر ترتیب مطلقهٔ رای تربیع و اصافه حقوق آموزگاران معنی شده وقتی معلمی در نتیجهٔ اظهار لیاقت مستحق اصافه حقوق شد بموجب بندهای ادارهٔ کلّ معارف مبلغ متناسبی اعطا میشود چنانچه آموزگاری مهارت و حدرت قوی فوق العاده نشان دهد و بدر نتیجهٔ دادن امتحان تصدیقنامهٔ رسمی که مستلزم تربیع رتبه باشد بدست آوردن در حسب بندهای ادارهٔ کلّ معارف و تصویب مقام وزارت از معلمی درجهٔ مادون بدرجهٔ مافوق ارتقاء حاصل میکند.

حقوق تقاعد و انتظار خدمت
 نظر بقدران قانون استخدام آموزگاران تنها اشخاصی از حقوق تقاعد و انتظار خدمت متمتع میشوند که مشمول قانون استخدام کشوری باشند چنانچه

۳ - شاگردانی که در امتحانات آخر دوره متوسطه هر مدرسه عمده اول باشد «

توجیه ماده ۶ «مدال درجه اول اشخاص دیبا اعطا میشود

۱ - مدیران و باطنین که در اداره کردن مدارس ابتدائی مدت ده سال امرار

لیاقت بوده باشند

۲ - معلمین مدارس ابتدائی که در ده دوره امتحان سالیانه شاگردان ایشان

بحسب ارعیده امتحانات رسی بر آمده باشند

۳ - شاگردانی که در امتحانات آخر دوره تحصیلات عالی هر مدرسه عمده اول

باشد «

توجیه ماده ۱۲ نشان درجه سوم اشخاص دیبا اعطا میشود

۱ - رؤسا و باطنین و معلمین مدارس متوسطه بعد از هشت سال خدمت و تعلم

۲ - اعضاء هیئت رئیسه و معلمین مدارس عالی و مدرسین معقول و معقول و

ادبیات عالی بعد از پنج سال خدمت و تعلم

۳ - مدیران و باطنین و معلمین مدارس ابتدائی بعد از ده سال اراخدمندان

درجه اول یا ادامه خدمت و تعلیم «

نشان درجه دوم بر طبق ماده ۱۳ و ۱۴ اشخاص سابق الذکر

پنج سال بعد از احد درجه سوم نامداومت در خدمت و نشان درجه اول

علمی پنج سال بعد از احد درجه دوم نامداومت در خدمت اعطا میگردد

همانطور که وسایل قدر دانی و حقیقتناسی از رحمت

محاکنه و محاراب خدمتگزاران معارف تهیه شده طریقه محاکمه و

محاربات آنها بپیر تعیین گردیده است . اشخاصی که

مشمول قانون استخدام کشوری هستند چنانچه در ابغای وظیفه تقصیراتی

مرتکب شوند بموجب فصل سوم قانون مذکور محاکمه و محاربات میگرددند

مدال و نشان

رای اظهار رصایت و قدردانی نسبت بآمورگاران

مدارس علاوه بر اصابه حقوق و ترفیع رتبه وسایل

معنوی وضع شده که از آن جمله مدال و نشان علمی

علمی

است مدال دارای دو درجه و نشان دارای سه درجه است و بر طبق نظامنامه

مخصوصی اعطاء میشود پیشنهاد مدال یا نشان علمی بدو از طرف مدیر

مدرسه یا معشین بر رئیس معارف محل میشود چنانچه بر طبق نظامنامه

مذکور نتوان مدال یا نشان داد رئیس معارف نا ذکر دلیل و با ارسال مدارک

مغتنه مراتب را بوزارت معارف پیشنهاد میکنند اداره تعلیمات عمومی

پس از رسیدگی بدوسیه در صورتیکه آن پیشنهاد موافقت داشته باشد نظر

خود را بمقام وزارت اطلاع می دهد بر وفق فقره ۱۶ از ماده ۱۲ قانون

شورای عالی معارف که اعطای نشان باید مطابق نظامنامه مخصوصی تصویب

شورای مذکور برسد مقام وزارت رایرت را بشوری ارجاع میکنند و در

صورت تصویب شوری از طرف دارالانشاء مراتب برای صدور حکم پسرسل

اطلاع داده میشود نظامنامه مذکور از طرف خود شوری وضع شده و

تصویب هیئت وزراء رسیده و برای استحصار در ضمن ملحقات این کتاب

نطرح رسیده است

موجب ماده ۵ «مدال درجه دوم باشخاص دیل داده میشود

۱ - مدیران و اطمین مدارس ابتدائی که مدت پنج سال در اداره کردن مدارس

مرورده ابرار لیاقت نموده باشد

۲ - معلمان مدارس ابتدائی که پنج سال موالی شاگردان ایشان بحوبی اربعه

متحانات رسمی بر آمده باشد

تقصیر متخلف مستلزم العاء کتترات باشد اداره معارف بمقام ورارت پیشنهاد میکند و قرار فسخ کتترات داده میشود

بواسطه احتیاج شدیدی که ورارت معارف اربندو
تأسس مدارس دولتی معلّم داشته است اشخاصی
را که در ادارات دولتی شغل رسمی داشته اند معلّمی
مدارس دولتی منصوب نموده است نظوری که هر دو کار را توأمأ انجام
داده اند

صنف خاصي
ار معلّمين

این مسأله بموجب ماده ۶ قانون ۱۶ جورا ۱۳۰۱ صورت
قانونی پیدا کرده و ماده مذکوره را اینقرار است

ماده ۶ - مستخدمین دوائر دولتی هر گاه در مدارس دولتی در غیر وقت
کار اداری تدریس کنند مقرری تدریس را هم میتواند در وقت دارند (۱)

الته این صنف ار معلّمین حلی محدود است و اشخاصی از اعضاء
ادارات معلّمی دعوت شده اند که دارای معلومات عالیّه بوده و نظیر آنها
کمتر وجود داشته است چنانچه دروسی که این صنف ار معلّمین میدهند
مخواهد نکسانی از حجاج کنند که شغل دیگری نداشته باشد اولاً محتاج
ناوردن معلّم از خارجه خواهند بود و ثامناً باید دوسه برابر مبلغ معلی
ناان حقوق بدهند

مقرری که از باب تدریس این صنف داده میشود جزء حقوق اداری

(۱) بموجب تصرة الحاقية قانون بودجه ۱۳۰۶ که در جلسه ۱۳ اسفندماه ۱۳۰۶
تصویب رسیده مستخدمین دوائر دولتی فقط در مدارس عالیّه میتواند موقتاً تدریس
نموده مقرری آنرا در وقت دارند

ماده ۳۲ طرز تشکیل مجلس محاکمه را معین میکند که مرگت ارسه هر
 عضو خواهد بود که رتبه آنها لا اقل مساوی رتبه مطنون باشد در تحت
 ریاست وزیر یا معاون شخص محکوم میتواند یکمرتبه تجدید نظر خواهد
 و بر طبق ماده ۳۳ در حکم صادر تجدید نظر بعمل میآید و بموجب تصره
 این ماده که در ۲۹ مرداد ماه ۱۳۰۷ بتصویب مجلس شورای ملی رسید
 مدنی العموم محکمه اداری از کلیه احکام صادره از محاکم اداری دو طرف
 دو هفته از تاریخ ابلاغ حق تقاضای تجدید نظر دارد محار آتھائی که ممکن
 است بر طبق ماده ۳۸ پس از محکوم علیه شدن مستخدم باو داده شود
 نقرار دلیل است

۱ - احتضار کتی بدون درج در وره خدمت

۲ - نوبیح کتی بادرج در وره

۳ - کسر مقرری ماهانه تا یک ثلث از یک ماه باش ماه

۴ - انصال موقت از سه ماه تا یک سال

۵ - مرل مقام یک درجه یا زیاد تر

۶ - انصال دائم از وراثتخانه دی مدخل

۷ - انصال دائم از خدمات دولتی

آمور گارانی که مشمول قانون استخدام کشوری نیستند و بموجب
 کتترات مشمول خدمتند چنانچه مرتکب تقصیری شوند بر طبق ماده
 ۱۴ نظامنامه اختصاصی استخدام معلمین با آنها رفتار میشود در دفعه
 اول مدیر مدرسه بدانان احتضار میکند در دفعات بعد اداره معارف محل
 اطلاع میدهد پس از رسیدگی و تحقیق از طرف اداره تقدش در صورتیکه

روی همرفته ۲۰۵۹۴ نفر آموزگار تدریس می‌مودند که ۱۱۹۳۶ نفر آنها مرد و ۶۵۸ نفر آنها زن بوده‌اند

مدرّسین مدارس قدیمه در ۱۳۰۵ کلّیهٔ ۲۷۷ نفر بوده‌اند و در همان سال ۱۸۶۳ نفر مرد و ۵۳۹ نفر زن مشغول تعلیم مشغول بوده‌اند ولی همانطور که در مورد احصائیهٔ شاگردان مکسحانها گفته شد بواسطهٔ فقدان وسائل هور عدّهٔ کامل مکسداران در دست نیست و تصور می‌رود عدّهٔ مرد و زن آنها پنجهزار نفر باشد

بطوری که ملاحظه میشود در آخر خرداد ۱۳۰۵ مجموع آموزگاران مدارس عذر سبی (انصام مدارس قدیمه و مکسحانها) ۷۱۲۳۶ نفر بوده است

ایشان محسوب میشود و موسوم است بحق التدریس همین جهت در موقع تعطیل تالستان که مدارس تعطیل است و تدریسی در میان نیست مقرری درس را تا آن می دهند

در مرکز مطابق احصائیه رسمی عدهٔ این صنف معلمان از سطح در صد کلیهٔ آموزگاران تجاوز نمی کند

برای تدریس در مدارس عالییه و مدارس فنی دولتی معلمان خارجی هنوز مملکت ما محتاج معلمین خارجی است بموجب مادهٔ ۱۱ قانون استخدام کشوری استخدام اتباع خارجه باید تصویب مجلس شورای ملی برسد هر وقت وزارت معارف احتیاج معلم خارجی دارد لایحهٔ آن را تقدیم مجلس میکند در این لایحه بر طبق مادهٔ اول قانون ۲۳ فقره ۱۳۰۱ راجع شرائط اساسی کسرات مستخدمین خارجی ملیت و سمت و حقوق سالیانه و سایر مسائل مالی و مدت کسرات معلم خارجی باید قید گردد فعلاً سه نفر معلم فرانسوی در مدرسهٔ حقوق و یک نفر در مدرسهٔ طب و پنج نفر آلمانی در مدرسهٔ صنعتی و یک نفر حاکم فرانسوی در دارالمعلمیات طهران مشغول خدمت هستند (۱)

در حر دادنامه ۱۳۰۵ عدهٔ کلیهٔ آموزگاران مدارس احصائیهٔ آموزگاران دولتی ایران مساوی بوده است تا ۱۹۶۶ هر که از این عده ۱۹۶۵ هر مرد و ۲۹۱ هر زن بوده اند در مدارس غیر رسمی غیر از مدارس قدیمه و مکتبها در همان تاریخ

(۱) برای تکمیل مدارس عالییه و متوسطه ۱۵ نفر معلم جدید از فرانسه خواسته شده است

داخل مدرسه متوسطه شد. دوره تحصیل مدارس متوسطه بدو قسمت تقسیم گردیده. دوره اول متوسطه (سیکل اول) که دوره آن برای ذکور و بانات سه سال و دوره دوم متوسطه (سیکل دوم) که طی آن برای محصلین سه سال لازم دارد و برای محصلات دو سال.

در انتهای دوره اول شهادتنامه دوره اول متوسطه داده میشود و در آخر دوره دوم تصدیقنامه شش ساله متوسطه بدکور و تصدیقنامه بحسالة متوسطه بانات اعطا میگردد. این نکته باید یاد آوری شود که دوره دوم متوسطه ذکور بچهارشعه علمی و ادبی و تجارتي و فلاحی تقسیم شده که بعضی دروس آنها مشترك و بعضی دیگر ممتاز است. در تصدیقنامه شش ساله متوسطه شعبه ای که محصل طی کرده قید میشود. مدارس عالی هم هر يك اساسنامه معین دارد که دوره مدرسه را در آن قید کرده اند. دوره مدرسه طب پنج سال است و محصلینی بدبرفته میشوند که دارای تصدیقنامه شش ساله متوسطه (شعه علمی) هستند و اشخاصی که در طی مدت مذکور امتحانات علمی و عملی را بدهند و موفق شوند دیپلم دکتری در طب احد میکنند. دوره مدرسه حقوق و سیاسی سه سال است. دارندگان تصدیقنامه شش ساله متوسطه (شعبه ادبی) حق دخول در مدرسه حقوق و سیاسی را دارند. در آخر سال دوم مدرسه بدو شعه تقسیم میشود. شعه علوم قضائی و علوم اداری. در آخر سال سوم دیپلم لیسانس در علوم قضائی یا علوم اداری داده میشود.

قسمت عالی دارالمعلمین مرکزی جدیداً تأسس شده و قسمت عالی

فصل چهارم

ادوار تحصیلیه ، امتحانات ، تصدیقنامه ها

قوة مقتنه علاوه بر تعیین مقرراتی که در مدارس باید رعایت شود ترتیب ادوار تحصیلیه و امتحانات و تصدیقنامهها را بموجب ماده ۱۸ قانون اساسی معارف بمعهده وزارت معارف تفویض کرده است ماده مذکور بقرار ذیل است

* ماده ۱۸ - وزارت معارف ترتیب درجات و مراتب تحصیلیه را معین نموده برای هر کدام امتحانات و تصدیقنامه ها بقرار خواهد نمود که در حدود در خدمات دولتی موقوف نداشتن آن تصدیقنامهها خواهد بود *

بطبق ماده مذکور وزارت معارف تحصیلات چهار دوره ابتدائی و متوسطه را بچهار دوره تقسیم نموده است در شهر های کوچک و دهکده ها دوره تحصیلات ابتدائی چهار سال است و مدارس بیس از چهار کلاس ندارد و شاگرد در پایان چهار سال امتحانات لارمه را داده شهادتنامه ابتدائی میگیرد (۱) کسانی که بخواهند تحصیلات خود را ادامه دهند باید بشهر های بزرگتر بروند در شهر های بزرگ و متوسط دوره تحصیلات ابتدائی شش سالست و در آنها ها مدرسه شش ساله ابتدائی موجود است اطعالي که امتحان تحصیلات شش ساله ابتدائی را بدهند و بدیفته شوند تصدیقنامه ابتدائی دریافت خواهند کرد پس از احد تصدیقنامه شش ساله ابتدائی میتوان

---

(۱) شهادتنامه ابتدائی در ۱۲۹۸ و ۱۲۹۹ و ۱۳۰۰ داده شده ولی از آن وقت تا حال موقتاً اعطاء آن موقوف گردید از هده الهه بخدا مقرر شد داده شود